

WOJCIECH ŚWIEBODA* – KRAKÓW

„EGO LIBRARISTA”. DZIAŁALNOŚĆ JANA ZE SKAWINY JAKO BIBLIOTEKARZA NA WYDZIALE PRAWA UNIwersytetu KRAKOWSKIEGO

Streszczenie

Artykuł poświęcony jest osobie Jana ze Skawiny (†1520), doktora i profesora prawa kanonicznego, bibliotekarza biblioteki Wydziału Prawa Uniwersytetu Krakowskiego. Nie należał on wprawdzie do postaci pierwszoplanowych lub wyróżniających się spośród grona uczonych polskich przełomu XV i XVI stulecia, nie zachowała się także jego spuścizna naukowa, niemniej jednak jako opiekun księgozbioru bibliotecznego wykazał się szczególną gorliwością na tle innych profesorów sprawujących funkcję bibliotekarza. W latach 1501-1515 pozyskał na rzecz biblioteki wydziałowej i usystematyzował wiele dzieł o tematyce prawniczej lub kaznodziejskiej, mających służyć jako pomoc dla profesorów i studentów prawa. Z perspektywy czasu nieocenionym dokonaniem krakowskiego uczonego było umieszczenie not wskazujących na przynależność rękopisów do księgozbioru Kolegium Prawniczego. Pozwalają one nie tylko na jednoznaczne przypisanie kodeksów do biblioteki *Collegium Iuridicum*, ale też informują o poprzednich właścicielach oraz o sposobie i dacie pozyskania danego egzemplarza. Spośród 46 zachowanych do dzisiaj średniowiecznych ksiąg Wydziału Prawa aż 39 posiada noty wpisane jego ręką.

Jan ze Skawiny był nie tylko opiekunem książek, ale także darczyńcą kilkunastu rękopisów. Dzięki jego zabiegom kilku profesorów prawa oraz członków rodziny Jana przekazało w testamencie swoje księgozbiory na rzecz Wydziału Prawa. W obliczu tragicznego w skutkach pożaru gmachu *Collegium Iuridicum* w 1455 roku działania Jana ze Skawiny na rzecz pozyskania nowych dzieł pozwoliły na częściowe odbudowanie biblioteki jurystów. Były to dzieła przede wszystkim prawnicze, a także teologiczne, które mogły służyć jako pomoc w pracy kaznodziejskiej. Pobieżny przegląd dzieł znajdujących się w księgozbiornicy Wydziału Prawa pozwala na stwierdzenie, że dobór pism pozyskanych lub ofiarowanych przez Skawińskiego nie był przypadkowy.

---

* Wojciech Świeboda – dr historii; adiunkt w Sekcji Rękopisów Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie; e-mail: woj.swieboda@uj.edu.pl

<https://orcid.org/0000-0002-5265-5784>

Na pozór skromne świadectwa działalności Jana ze Skawiny na funkcji bibliotekarza okazują się być nieocenione dla poznania zasobu i organizacji biblioteki Kolegium Prawniczego. Noty, które zamieścił on w rękopisach, stanowią niezwykle ważne źródło informacji o średniowiecznym Wydziale Prawa Uniwersytetu Krakowskiego. Dowodzą również, że stanowisko bibliotekarza nie musiało być traktowane przez profesorów uniwersyteckich jako obciążenie, ale mogło być postrzegane jako rodzaj wyróżnienia. Jan ze Skawiny piastował szereg ważnych stanowisk kościelnych i uniwersyteckich, a jednak pisał o sobie skromnie, ale z dumą – „librarista”.

Słowa kluczowe: Jan ze Skawiny; Uniwersytet Krakowski; Wydział Prawa; biblioteka; rękopisy średniowieczne

Biblioteka uniwersytecka w średniowiecznym systemie nauczania

Biblioteki uniwersyteckie stanowiły nierozzerwalny element każdej uczelni, książki zaś od czasów średniowiecznych zajmowały ważne miejsce w systemie nauczania. Proces tworzenia się księgozbiorów i udostępniania ich profesorom i studentom na początkowym etapie w zasadzie nie wymagał podejmowania żadnych czynności formalno-prawnych. Wraz z rozpoczęciem pierwszych wykładów wśród profesorów i studentów w sposób naturalny rozpoczynał się obieg książek, początkowo rękopiśmiennych, a od drugiej połowy XV wieku także drukowanych. Rękopisy z różnymi dziełami będące pomocą naukową i dydaktyczną stanowiły wprawdzie własność nauczających, jednak ci na ogół bez przeszkód udostępniali je innym członkom uniwersytetu. Taki model tworzenia się biblioteki uniwersyteckiej był typowy dla większości szkół w Europie w okresie średniowiecza, w tym także Uniwersytetu Krakowskiego, jakkolwiek trzeba przyznać, że przebieg i znaczenie samego procesu pozostają trudno uchwytnie¹.

W ciągu dwóch pierwszych dekad funkcjonowania uczelni krakowskiej ufundowanej w 1400 roku przez króla Władysława Jagiełłę zwyczajem stało się, że aktywni zawodowo profesorowie u schyłku życia całe swoje księgozbiory bądź ich części ofiarowywali lub zapisywali w testamencie uniwersytetowi lub wydziałowi, na którym wykładali². Najstarszy taki zapis znany jest z 1410 roku, w którym doktor teologii Jan Isner polecił przekazać po swojej śmierci wszystkie należące do niego książki o tematyce teologicznej i filozoficznej na rzecz Kolegium króla Władysława (czyli późniejszego *Collegium Maius*) oraz Bursy Ubogich³. Dary w postaci pojedynczych kodeksów albo całych spuścizn pisarskich stały się podstawą do utworzenia kilku bibliotek dla studentów poszczególnych wydziałów: Siedmiu Sztuk Wyzwolonych, Teologicznego oraz Prawa. Osobnej biblioteki nie posiadał jedynie Wydział Medyczny, niemniej jednak studenci medycyny mogli

¹ J. Zathy, *Biblioteka Jagiellońska w latach 1364-1492*, w: *Historia Biblioteki Jagiellońskiej*, t. 1: 1364-1775, red. I. Zarębski, Kraków 1966, s. 4-5; P.W. Knoll, „*A Pearl of Powerful Learning*”. *The University of Cracow in the Fifteenth Century*, Leiden-Boston 2016, s. 595.

² J. Zathy, *Biblioteka Jagiellońska*, s. 28-32.

³ *Codex diplomaticus Universitatis Studii Generalis Cracoviensis*, t. 1, Cracoviae 1870, s. 82-84; W. Szelińska, *Biblioteki profesorów Uniwersytetu Krakowskiego w XV i początkach XVI wieku*, Wrocław-Warszawa-Kraków 1966, s. 23-28.

znaleźć potrzebne im podręczniki i pomoce w bibliotekach uniwersyteckich. Nie tylko kolegia, ale także i bursy dysponowały własnymi zbiorami książek. Dopiero na początku XIX wieku rozproszone po różnych budynkach księgozbiory zostały scalone w jedną bibliotekę uniwersytecką, która mieściła się w kamienicy *Collegium Maius* na ulicy św. Anny w Krakowie⁴.

Spółeczność uniwersytecka od samego początku doceniała znaczenie tekstu pisanego w procesie kształcenia i widziała konieczność zachowania dbałości o księgozbiory. Już w 1403 roku w źródłach pojawia się wzmianka o funkcji tzw. opiekuna książek (*pater librorum*) użyta w stosunku do Macieja z Koła, profesora Wydziału *Artium*⁵. Kontekst zachowanego dokumentu notarialnego przedstawia sprawę przywłaszczenia przez jednego z pełnomocników uniwersytetu pieniędzy, które miały zostać przeznaczone na zakup lub sporządzenie rękopisów⁶. Z powyższego źródła da się wydobyć kilka cennych dla dziejów biblioteki informacji: po pierwsze – obieg książek na uniwersytecie był już wówczas powszechny, po drugie – pieczę nad ich wypożyczaniem sprawował powoływany przez społeczność uniwersytecką bibliotekarz, po trzecie – już w pierwszych latach funkcjonowania uniwersytetu jej władze zaczęły świadomie prowadzić politykę pozyskiwania nowych nabytków rękopiśmiennych drogą kupna. Więcej informacji o sposobie kurateli nad księgozbiorem i udostępniania dzieł posiadamy dla okresu późniejszego. W 1429 roku w Statucie Kolegium Króla Władysława zostały ustalone zasady opieki nad książkami stanowiącymi własność uniwersytetu. Corocznie wybieranych było dwóch kustoszy (*custodes*), którzy mieli dbać o bibliotekę, ustalać zasady wypożyczania i udostępniania książek, a pod koniec kadencji zadbać o zwrot egzemplarzy i zdać sprawozdanie ze stanu liczebnego zbioru⁷. Ponadto do ich kompetencji należało pozyskiwanie nowych książek oraz wydawanie odpisów dyplomów absolwentom⁸. Ze statutu nie wynika jasno, czy mieli oni zmieniać się co pół roku, jak to miało miejsce w przypadku urzędu rektora (od 1419 roku), czy każdy z nich sprawował pieczę nad inną częścią księgozbioru, a więc pierwszy – kolegium teologów, drugi – kolegium artystów. Bardziej prawdopodobna wydaje się druga hipoteza, ponieważ w XV wieku w Kolegium Króla Władysława istniały dwie biblioteki znajdujące się na różnych piętrach⁹. Opiekunami książek zostawali członkowie kolegium niezależnie od wieku, ale z pewnym już doświadczeniem uniwersyteckim. Nie pobierali z tego tytułu żadnego dodatkowego wynagrodzenia, a ich funkcja nie zwalniała ich z prowadzenia zwyczajowych wykładów. Dopiero w latach 30. XVI wieku profesor pełniący obowiązki bibliotekarza zaczął otrzymywać stałą pensję za opiekę początkowo nad ołtarzem

⁴ M. Galos, Ż. Kubic, *Biblioteka Jagiellońska w latach 1775-1835*, w: *Historia Biblioteki Jagiellońskiej*, t. 2: 1775-1918, red. P. Lechowski, Kraków 2017, s. 47.

⁵ Biblioteka Jagiellońska (dalej: BJ), rkps 2371, k. Ir.

⁶ Zathej, *Biblioteka Jagiellońska*, s. 26.

⁷ *Statuta antiqua Collegii Majoris*, wyd. J. Szujski, w: *Archiwum do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce*, Seria I, t. 1, Kraków 1878, s. 11-12; Zathej, *Biblioteka Jagiellońska*, s. 24.

⁸ A. Lewicka-Kamińska, *Biblioteka Jagiellońska w latach 1492-1655*, w: *Historia Biblioteki Jagiellońskiej*, t. 1, s. 211.

⁹ Zathej, *Biblioteka Jagiellońska*, s. 24; Knoll, „A Pearl of Powerful Learning”, s. 599, 602.

Poczęcia NMP i św. Zuzanny w kościele św. Anny w Krakowie, a od 1538 roku nad ołtarzem Męki Pańskiej, Bogurodzicy i św. Bartłomieja w kościele NMP. Do jego zadań, poza odprawianiem mszy św. przed wspomnianym ołtarzem, należało codzienne otwieranie biblioteki na co najmniej dwie godziny. Nałożona została również na niego odpowiedzialność finansowa za zniszczenie lub zagubienie egzemplarzy¹⁰.

Biblioteka średniowiecznego Wydziału Prawa

Wydział Prawa otrzymał swój gmach w 1403 roku na ul. Grodzkiej dzięki zakupowi kamienicy należącej do Sędziwoja z Szubina, kasztelana kaliskiego, znajdującej się zaraz obok kościoła pw. św. Marii Magdaleny, za pieniądze zapisane w testamencie przez królową Jadwigę. W kolejnych latach kolegium było powiększane o nowe pomieszczenia dzięki łączeniu sąsiednich kamienic. W 1406 roku od strony północnej pozyskano budynek od braci Mikołaja i Niemierzy z Irządź, w 1451 roku zaś doktor prawa i oficjał krakowski Jan Elgot przyłączył swój dom graniczący od strony południowej. Cały kompleks nazywany *Collegium Iuridicum* do 1450 roku służył wykładowcom i studentom prawa oraz medycyny, a w późniejszym czasie już tylko wyłącznie tym pierwszym¹¹. Mimo znacznego oddalenia gmachu od pozostałych budynków uczelni nigdy nie doszło do oddzielenia fakultetu prawniczego od struktur uniwersyteckich, jak miało to miejsce np. w Bolonii czy Pradze¹². Kolegium Prawnicze, podobnie jak pozostałe kolegia uniwersyteckie, było nie tylko domem profesorskim i miejscem odbywania wykładów, ale przede wszystkim siedzibą wspólnoty akademickiej posiadającej swój majątek, statuty regulujące jej życie oraz kultywującej własne zwyczaje¹³. W odróżnieniu jednak od wykładowców Wydziałów Siedmiu Sztuk Wyzwolonych i Teologicznego część profesorów prowadzących wykłady z zakresu prawa kanonicznego mieszkała w domach przydzielonych im przez instytucje publiczne lub kościelne, w których pełnili określone funkcje¹⁴.

Można przypuszczać, że pierwsze księgi rękopiśmienne, które stanowiły załączek biblioteki Wydziału Prawa, znalazły się w Kolegium wraz z pierwszymi profesorami, którzy w nim zamieszkali¹⁵. Najstarsza wzmianka potwierdzająca

¹⁰ Zathay, *Biblioteka Jagiellońska*, s. 25; Lewicka-Kamińska, *Biblioteka Jagiellońska*, s. 213-216.

¹¹ A. Włodarek, *Architektura średniowiecznych kolegiów i burs Uniwersytetu Krakowskiego*, Kraków 2000, s. 30-31, 192-193; M. Szyma, *Gmach kolegium prawniczego i Dom Kanoniczny do końca epoki nowożytnej*, w: S.A. Sroka i in., *Collegium Iuridicum*, Kraków 2015, s. 35-43.

¹² Z. Kozłowska-Budkowa, *Odnowienie jagiellońskie Uniwersytetu Krakowskiego (1390-1414)*, w: *Dzieje Uniwersytetu Jagiellońskiego*, t. 1, s. 71, 76.

¹³ Włodarek, *Architektura średniowiecznych kolegiów*, s. 30-31, 192-193; Szyma, *Gmach kolegium prawniczego*, s. 35-43; na temat uposażenia poszczególnych katedr Wydziału Prawa zob. L. Ehrlich, *Z dziejów Wydziału Prawa UJ w wieku XV*, w: *Studia z dziejów Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego*, red. M. Patkaniowski, Kraków 1964, s. 35-48 („Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Prawnicze”, z. 18), s. 38-39.

¹⁴ W. M. Bartel, *Dzieje Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego przed reformą Kollątajowską (Próba zarysu)*, „Krakowskie Studia Prawnicze”, 3 (1970) s. 164.

¹⁵ W. Świeboda, *Na tropie średniowiecznych rękopisów Wydziału Prawa Uniwersytetu Kra-*

funkcjonowanie biblioteki *Collegium Iuridicum* pochodziła z 1446 roku, ale karta z zapiską proveniencyjną rękopisu, gdzie powyższa data miała się pojawić, zaginęła w XIX wieku¹⁶. Kolejną tym razem potwierdzoną informacją źródłową jest wpis w aktach rektorskich z 1478 roku¹⁷. O lokalizacji biblioteki dowiadujemy się z kolei z noty w rękopisie Biblioteki Jagiellońskiej o sygnaturze 248. Przez wiele lat znajdowała się ona na parterze skrzydła wschodniego obok izby mieszkalnej i lektorium¹⁸. Informację tę potwierdziły badania archeologiczne¹⁹. W połowie XVIII wieku (przed rokiem 1766) księgozbiór został przeniesiony na pierwsze piętro sali południowej i pozostawał tam do końca stulecia, po czym trafił do budynku Bursy Jeruzolimskiej, a w końcu w 1812 roku do głównej biblioteki uniwersyteckiej mieszczącej się w *Collegium Maius*²⁰.

Swój największy rozkwit biblioteka przeżywała w XVI wieku, gdy miały miejsce znaczące darowizny i zapisy ze strony profesorów oraz osób spoza kręgu uczonych, szczególnie biskupa krakowskiego Piotra Tomickiego oraz królowej Anny Jagiellonki²¹. Niestety nie jest możliwe oszacowanie liczebności księgozbioru, ponieważ nie zachowała się żadna informacja źródłowa podająca choćby orientacyjną wielkość zasobu, a ponadto większa jego część spłonęła w pożarach *Collegium Iuridicum*. Pierwszy z nich z roku 1455 zniszczył wszystkie księgi, jakie wówczas znajdowały się w budynku²². Ocalały jedynie pojedyncze egzemplarze, które akurat wtedy były wypożyczone na zewnątrz²³. Nie wiadomo, czy kolejne pożary miasta z lat 1462 i 1474 wyrządziły jakiegokolwiek szkody księgozbiorowi prawników, natomiast z całą pewnością dużego spustoszenia dokonał żywioł z 1719 roku²⁴. Na początku XIX wieku Jerzy Samuel Bandtkie zajmujący

---

kowski, w: *Felix indiget amicis. Studia z dziejów kultury duchowej i intelektualnej średniowiecza ofiarowane Profesorowi Krzysztofowi Ożogowi*, red. W. Świeboda, M. Zdanek, Kraków 2016, s. 282.

¹⁶ W. Wisłocki, *Katalog rękopisów Biblioteki Uniwersytetu Jagiellońskiego*, Kraków 1877-1881, cz. 1, s. 133.

¹⁷ *Acta rectoralia Almae Universitatis studii Cracoviensis inde ab anno MCCCCLXIX*, ed. W. Wisłocki, Cracoviae 1894, nr 626, s. 133.

¹⁸ BJ, rkps 248, k. 127r. Zob. *Catalogus codicum manuscritorum medii aevi Latinorum qui in Bibliotheca Jagellonica Cracoviae asservantur*, t. 1, oprac. S. Włodek, G. Zathej, M. Zwiercan, Wratislaviae-Varsaviae-Cracoviae-Gedani 1980, s. 280-286 (M. Kowalczyk, *Opis cod. 248*). Anna Lewicka-Kamińska błędnie zinterpretowała zapiskę w rękopisie BJ 248, k. 127r (*in celario testudinato sub libraria*) jako dowód na to, że biblioteka mieściła się na piętrze. Zob. Lewicka-Kamińska, *Biblioteka Jagiellońska*, s. 260. Tymczasem mowa tu o zadaszonej piwnicy pod salą biblioteczną, co wskazuje, że biblioteka mieściła się na parterze.

¹⁹ Włodarek, *Architektura średniowiecznych kolegiów*, s. 31-32, 199.

²⁰ Świeboda, *Na tropie średniowiecznych rękopisów*, s. 288.

²¹ L. Hajdukiewicz, *Księgozbiór i zainteresowania bibliofilskie Piotra Tomickiego na tle jego działalności kulturalnej*, Wrocław 1961 („Monografie z Dziejów Nauki i Techniki”, t. 18), s. 130; H. Barycz, *Historia Uniwersytetu Jagiellońskiego w epoce Humanizmu*, Kraków 1935, s. 728-729.

²² A. Sobańska, *List o pożarze Krakowa w roku 1455 z rękopisu Mikołaja Byliny*, „Studia Mediewistyczne”, 31 (1994) s. 127; Włodarek, *Architektura średniowiecznych kolegiów*, s. 194.

²³ Świeboda, *Na tropie średniowiecznych rękopisów*, s. 285.

²⁴ Włodarek, *Architektura średniowiecznych kolegiów*, s. 214.

się porządkiem biblioteki uniwersyteckiej oszacował liczbę rękopisów biblioteki jurystów na 50 obiektów²⁵. Kwerenda, którą przeprowadziłem przed paru laty w zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej, potwierdziła zachowanie przynajmniej 53 rękopisów, w tym 46 średniowiecznych²⁶. Z kolei spośród książek wydanych do końca XVI wieku, których przynależność do biblioteki *Collegium Iuridicum* jest poświadczona adnotacją proveniencyjną, znane są trzy inkunabuły stanowiące niegdyś jeden klocek²⁷ i 35 druków²⁸.

Nie zachowały się żadne statuty określające sposób wyboru opiekunów księgozbioru Kolegium Prawniczego lub mówiące o powierzonych im zadaniach czy obowiązkach. Możemy się jedynie domyślać, że kompetencje bibliotekarza były podobne jak w *Collegium Maius*, o czym była wyżej mowa. Uzyskanie dodatkowych informacji jest możliwe dzięki przebadaniu śladów działalności bibliotecznej Jana ze Skawiny, postaci szczególnie oddanej swojej pracy kustosza.

Jan ze Skawiny

Jan ze Skawiny, zwany też Skawinką (†1520), z pewnością nie był postacią pierwszoplanową, jeśli chodzi o grono profesorskie, a jego życiorys na tle innych uczonych krakowskich przedstawia się stosunkowo skromnie. Jedyne jego biogram został opracowany przez Dagmarę Wójcik-Zegę w albumie prezentującym sylwetki profesorów Wydziału Prawa wykładających w Krakowie²⁹. Fakty z życia uczonego przedstawione w niniejszej publikacji powtarzają ustalenia autorki, jedynie nieznacznie je uzupełniając lub korygując. Jan ze Skawiny na Uniwersytet Krakowski wpisał się w semestrze letnim 1462 roku³⁰. Trzy lata później zdobył bakalaureat³¹, a magisterium na początku 1469 roku³². Na studia wyższe wyjechał do Rzymu, gdzie w 1475 roku otrzymał stopień doktora dekrétów na Wydziale Prawa na Uniwersytecie Kurialnym³³. W 1479 roku ponownie wzmiankowany

²⁵ J.S. Bandtkie, *Historia Biblioteki Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie*, Kraków 1821, s. 10.

²⁶ Dokładnie odnalazłem 43 rękopisy posiadające notę proveniencyjną jednoznacznie wskazującą na *Collegium Iuridicum* oraz 10 kolejnych posiadających wpisy Jana ze Skawiny, co może wskazywać na przynależność obiektów do tejże biblioteki. Świeboda, *Na tropie średniowiecznych rękopisów*, s. 292-304.

²⁷ *Inkunabuły Biblioteki Jagiellońskiej*, oprac. A. Lewicka-Kamińska, Kraków 1962, s. 241. Decyzję o rozdzieleniu klocka na 3 osobne druki podjęto w czasie prac konserwatorskich w 1936 roku. Zob. adnotację Ludwika Birkenmajera na wyklejkach górnych okładek Inc. 3022, 3023 i 3024.

²⁸ *Katalog poloników XVI wieku Biblioteki Jagiellońskiej*, t. 3: *Indeksy*, red. M. Malicki, E. Zwi-nogrodzka, oprac. M. Gołuszka i in., Kraków 1995, s. 248.

²⁹ D. Wójcik-Zega, *Jan ze Skawiny*, w: *Profesorowie Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego*, t. 1: *1364-1780*, red. W. Uruszczak, Kraków 2015, s. 146.

³⁰ *Metryka Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1400-1508*, wyd. A. Gąsiorowski, T. Jurek, I. Skierska, przy współpr. R. Grzesika, t. 1, Kraków 2004, s. 295 [62e/17].

³¹ *Najstarsza księga promocji Wydziału Sztuk Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1402-1541*, wyd. A. Gąsiorowski, T. Jurek, I. Skierska, Warszawa 2011, s. 229 [65/52B].

³² Tamże, s. 232 [69/9M].

³³ H. Barycz, *Polacy na studiach w Rzymie w epoce Odrodzenia (1440-1600)*, Kraków 1938, s. 43.

jest wśród członków uczelni krakowskiej, gdzie rozpoczął wykłady na Wydziale Prawa. W 1489 roku został przyjęty do społeczności *Collegium Iuridicum*. W latach 1508-1511 mieszkał w Domu Kanonicznym³⁴, po czym powrócił do gmachu uniwersyteckiego na ulicy Grodzkiej, stając się przełożonym domu (*praepositus domus*)³⁵. W latach 1482-1485 był prokuratorem Uniwersytetu do spraw majątkowych, w 1485 roku został wybrany do grona profesorów zatwierdzających statuty Bursy Długosza, w której zamieszkiwali studenci prawa, trzy lata później zaś występował jako jeden z ekspertów mających zadanie ułożenia nowych statutów Bursy Jerozolimskiej. W semestrze letnim 1495 roku oraz zimowym 1497/1498 pełnił rolę konsyliarza przy boku rektora. W 1507 roku był prowizorem Bursy Ubogich. Dziekanem Wydziału Prawa był co najmniej pięciokrotnie: prawdopodobnie w semestrze zimowym 1490/1491, letnim 1507, zimowym 1510/1511, zimowym 1513/1514, letnim 1515, a także wicedziekanem w semestrze letnim 1512 roku³⁶. W czasie swojej kadencji dziekańskiej w 1507 roku nadzorował prace remontowe gmachu na ul. Grodzkiej oraz przyczynił się do doprowadzenia kanalizacji do budynku³⁷.

Jego kariera jako duchownego zaczęła się rozwijać stosunkowo późno. Nie wiadomo, kiedy przyjął święcenia kapłańskie. Jako kleryk został wymieniony w 1476 roku³⁸, do 1519 roku pełnił posługę altarysty ołtarza św. Łazarza w kościele pw. św. Marii Magdaleny w Krakowie, a w latach 1495-1507 dodatkowo ołtarza św. Tomasza z Akwinu na Wawelu. Jako pleban w rodzinnej Skawinie wymieniany jest w źródłach w latach 1501-1505. W 1516 roku wspomógł fundację ołtarza Nawiedzenia NMP w tymże kościele. Od 1512 roku aż do swojej śmierci w związku z prowadzeniem wykładów na Wydziale Prawa otrzymywał uposażenie plebańskie z kościoła parafialnego w Luborzycy. Być może już w 1489 roku³⁹, a na pewno w 1492 roku został kanonikiem skarbmierskim (obecnie: Skalbierz). W 1495 roku został upoważniony przez cesarza Fryderyka III do ustanawiania notariuszy z mianowania cesarskiego (jako tzw. *vicecomes*). W testamencie zapisał swój majątek na rzecz klasztoru Paulinów na Skałce na Kazimierzu⁴⁰.

³⁴ Wójcik-Zega, *Jan ze Skawiny*, s. 146.

³⁵ BJ, rkps 248, k. 1v. Zob. *Catalogus*, t. 1, s. 285-286 (Kowalczyk, *Opis cod. 248*).

³⁶ BJ, rkps 248, k. 3r, 69r, 139r; Wójcik-Zega, *Jan ze Skawiny*, s. 146-147.

³⁷ BJ, rkps 248, k. 10v-11r.

³⁸ J. Kurtyka, *Leńcze*, w: *Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu*, cz. 3, red. F. Sikora, Kraków 2000, s. 537.

³⁹ W tym bowiem roku został kolegiatem Wydziału Prawa, a więc prawdopodobnie otrzymał beneficium pozwalające mu na utrzymanie się z prowadzenia wykładów. Zapiska Jakuba z Szadka w Metryce Uniwersyteckiej również wskazywałaby na posiadanie przez Jana ze Skawiny kanonii skarbmierskiej w momencie dołączenia przez niego do grona kolegiatów: „collegiatus canonistarum 1489 ipso die Ad vincula sancti Petri et canonicus Skarbmiriensis”. Zob. *Metryka*, t. 1, s. 295.

⁴⁰ Wójcik-Zega, *Jan ze Skawiny*, s. 147; *Wypisy źródłowe do dziejów Wawelu 1440-1500*, oprac. B. Przybyszewski, Kraków 1960, nr 164, s. 105-106.

Pośród rękopisów należących do tamtejszego archiwum nie znajdujemy żadnych kodeksów przekazanych przez Jana⁴¹, co pozwala sądzić, że większość z nich podarował albo członkom swojej rodziny, albo bibliotece jurystów.

Zupełnie nieznana pozostaje dla nas spuścizna pisarska Jana ze Skawiny. Brak zachowania jakichkolwiek dzieł jego autorstwa może być skutkiem wspomnianych pożarów budynku fakultetu prawa. Wszelkie informacje o jego działalności jako bibliotekarza *Collegium Iuridicum* posiadamy wyłącznie z zapisek zamieszczonych na obiektach wchodzących w skład tamtejszego księgozbioru. Po raz pierwszy na tej funkcji występuje on w 1501 roku⁴², a końcową datą wpisów jego ręką jest rok 1515⁴³. Ponadto pojawiają się jeszcze daty 1505, 1508 i 1509. Trudno jednoznacznie orzec, czy uczony sprawował opiekę nad biblioteką prawniczą nieprzerwanie przez 15 lat, czy też wymiennie z innymi profesorami wykładającymi wówczas na wydziale. W tamtym czasie na fakultecie prawniczym zajęcia prowadziło siedmiu wykładowców, przy czym byli to zarówno kolegiaci zamieszkujący *Collegium Iuridicum*, jak i profesorowie dochodzący, a także senior Bursy Prawników. Pierwszy z doktorów wykladał *Dekret Gracjana*, drugi – tzw. *lector ordinarius* – objaśniał pierwszą i drugą księgę *Dekretalów* papieża Grzegorza IX, kolejnych dwóch – pozostałe trzy księgi *Dekretalów*, a trzech innych profesorów – zbiór praw nowych czyli *Księgę Szóstą* i *Klementyny*⁴⁴. Jan ze Skawiny najczęściej prowadził zajęcia z lektury tzw. praw nowych, rzadziej *Dekretalów* (prawdopodobnie w zastępstwie)⁴⁵. Ciekawostką jest fakt, że nawet po wyprawdźce z *Collegium Iuridicum* kuratela nad księgozbiorem nadal była powierzana jego opiece, jak to było choćby w 1509 roku.

Działalność bibliotekarska Jana ze Skawiny

Trwałym śladem działalności Jana Skawińskiego jako bibliotekarza było uporządkowanie księgozbioru prawników. Wiele z tamtejszych kodeksów posiada jego wpisy świadczące jednoznacznie o przynależności obiektów do biblioteki *Collegium Iuridicum*. Nie były to jednak żadne sygnatury czy oznaczenia szaf, ale zapiski wskazujące na bibliotekę Wydziału Prawa jako instytucję będącą właścicielem danego obiektu. Niekiedy były one uzupełniane informacją o dotychczasowych posiadaczach, ich funkcjach i stopniach naukowych oraz dacie przekazania kodeksu do biblioteki. Na zachowanych 46 rękopisów, które w 1520 roku znajdowały się w bibliotece Kolegium Prawniczego, aż 39 posiada noty wpisane ręką Jana ze Skawiny (zob. tab. 1).

⁴¹ Zob. Z. Kowalska-Urbankowa, J. Zbudniewek ZP, *Katalog rękopisów biblioteki paulinów w Krakowie na Skalce*, „Studia Claromontana”, 8 (1987) s. 269-500.

⁴² BJ, rkps 404, k. 1r. Zob. *Catalogus*, t. 2, oprac. M. Kowalczyk i in., Wratislaviae-Varsaviae-Cracoviae-Gedani-Lodziae 1982, s. 200 (Zwiercan, *Opis cod. 404*).

⁴³ BJ, rkps 2508, k. 1r; rkps 2513, k. 1r; rkps 2516, k. 1r. Zob. Wisłocki, *Katalog rękopisów*, cz. 2, s. 598-600.

⁴⁴ Barycz, *Historia Uniwersytetu Jagiellońskiego*, s. 191; Sroka, *Studia prawnicze*, s. 13. W swoim artykule (*Na tropie średniowiecznych rękopisów*, s. 284, przypis 25) mylnie podałem wykaz katedr, który funkcjonował na początku XV wieku, a nie w XVI wieku.

⁴⁵ BJ, rkps 248, k. 7v; Wójcik-Zega, *Jan ze Skawiny*, s. 146-147.

Tabela 1. Wpisy Jana ze Skawiny w rękopisach biblioteki Wydziału Prawa

Sygnatura	Nota proveniencyjna wpisana ręką Jana ze Skawiny
143	K. IIr: <i>liber magistri Johannis de Skavina decretorum doctoris 1488 legatus per dominum Petrum; legatus pro</i> [skreślone: <i>notariis consistorii Cracoviensis</i>] 1505; <i>pro Stanislao de Myslynycze</i>
293	K. 1r: <i>pro Collegio Canonistarum legatus</i>
327	K. 3r: <i>Tituli legum cum vocabulo iuris pro Collegio Canonistarum</i>
333	K. IIIv: <i>pro Collegio Canonistarum</i>
342	F. 1r: [ręką Jakuba z Zaborowa:] <i>Iste liber est magistri Jacobi de Zaborow canonici Cracoviensis, decretorum doctoris</i> [dopisek Jana ze Skawiny:] <i>et decreti lectoris in studio Cracoviensi et altariste s. Lazary in capella sancte Marie Magdalene</i>
344	K. 1r: <i>pro Collegio Iuristarum</i>
345	K. IIr: [ręką Arnolfa z Mierzeńca:] <i>Liber Arnolphi de Myrzyńiecz, baccalaureum arcium et in decretis</i> [ręką Jana ze Skawiny:] <i>Casus in terminis super quinque libros Decretalium pro domo et Collegio Canonistarum datus</i>
367	K. IIr: <i>Iste liber est Lectura tercii Decretalium maystri [!] Iohannis de Skavina decretorum doctoris in curia Romana promoti 1475 in vigilia sancti Andree Apostoli, pro domo et libraria Collegii Canonistarum lego, manu propria signavit 1505</i>
368	K. IIv: <i>Lectura super secundum librum Decretalium maystri [!] Iohannis de Skawina, decretorum doctoris 1476, pro domo Canonistarum legatus per eundem, manu propria signavit 1505</i>
378	1) na wyklejce górnej oprawy: <i>Lectura super quartum librum Decretalium pro domo Collegii dominorum Canonistarum;</i> 2) k. 1r [inną ręką]: <i>Lectura quarti legata per dominum Petrum Scolteti de Crosna, decretorum doctoris,</i> [dopisek Jana ze Skawiny:] <i>pro domo dominorum Canonistarum</i>
403	K. 1r: <i>pro domo Canonistarum Repeticiones Calderini in iure canonico</i>
404	K. 1r: <i>Liber magistri Iohannis de Skavina decretorum doctoris et in Skavina plebani, in Curia promoti 1475 in vigilia sancti Andree Apostoli, legatus pro Collegio Canonistarum millesimo quingentesimo primo</i>
407	K. 1r: <i>1509 pro domo Canonistarum et libraria eiusdem in Cracovia doctor Skavinsky librarista scripsit</i>
1214	K. IIr: <i>pro domo et libraria domus Collegii legatus</i>
1229	K. IIr: <i>Augustini de Anchona, fratrum Heremitarum ordinis sancti Augustini, pro domo Canonistarum</i>
1242	K. IIr: <i>Distinciones exemplorum Veteris et Novi Testamenti, et tractatus sancti Bernhardi, et in fine tractatus VII sigillorum Domini, pro Collegio domus Canonistarum legatus</i>
1246	Nalepka na k. IIr: <i>Scriptum Boneventure [!] super primum librum Sententiarum doctoris Arnolphi pro domo et libraria Canonistarum</i>

1295	K. IIr: <i>Repertorium Gyllhelmi Durandi pro Collegio Canonistarum Cracovie</i>
1301	K. 1v [inną ręką]: <i>Excerpta de Bertrando super epistolas dominicales et quadragesimales</i> [dopisek Jana ze Skawiny:] <i>pro collegio Canonistarum</i>
1344	K. IIIr: <i>pro domo Canonistarum legatus</i>
1410	K. Ir : <i>Item postea legatus magistro Iohanni de Skawina decretorum doctori et in Skawina plebano, qui eundem librum legavit</i> [skreślone: <i>pro canonico et collegiato protunc domus Canonistarum in Cracovia 1505</i>] <i>pro Stanislao presbitero de Myszlymycze, sororio meo. Hic in principio continentur Scala celi per ordinem alphabeticum. Item concordantie Veteris Testamenti cum Nowo</i> [!], <i>et iuris canonici. Item Hystoria Romanorum. Item tractatus de penitencia</i>
1442	K. 1r: <i>Liber quatuor librorum Sentenciarum cum textu doctoris de Sęspow, canonici sancti Floriani, pro domo Collegii Canonistarum</i>
1595	K. Ir: <i>pro domo dominorum Canonistarum Cracovie legatus</i>
1603	Wyklejka górnej oprawy: <i>scriptum super quartum Sententiarum magistri Petri Lombardi</i>
1629	K. IIr: <i>Sermones super Proverbia Salomonis et incipit "O, sapientia", pro Collegio canonistarum</i>
2389	K. Ir: <i>1508 doctor Bartholomeus de Zneyna pro domo Canonistarum legavit</i>
2392	K. Ir: <i>Diverse compilaciones dominicanarum [...]</i> <i>peregrinatio ad Terram Sanctam et deinde alia plura, doctoris Arnolphi pro domo Canonistarum legatus ipsiusque libraria</i>
2398	K. Ir: <i>In principio huius sunt XV libri sancti Augustini de Trinitate, deinde varii tractatus, pro Collegio Canonistarum</i>
2399	1) k. 1r: <i>doctoris Skavinam</i> 2) k. 151v [ręką Piotra ze Skawiny]: <i>Liber domini Petri Skawynsky et fuit olim domini Mathie de Ruszcza, oretur pro eo Deus et Virgo, mater eius;</i> [dopisek Jana ze Skawiny:] <i>et post magistri Iohannis Skawynsky, decretorum doctoris, per dominum Petrum, filiastrum suum, sibi legatus 1488 ipso die sancti Vincencii confessoris</i>
2400	K. 2v-3r: <i>magistri Johannis de Pysdri decretorum doctoris, altariste maioris ecclesie, predicatoris Polonorum ad s. Barbaram in doctoris promotu anno 1481. Coczwarą</i>
2401	K. 1r [inną ręką]: <i>Tractatus de horis canonicis dicendis,</i> [dopisek Jana ze Skawiny:] <i>pro domo Canonistarum doctoris Arnolphi legatus</i>
2402	Na wyklejce górnej oprawy: <i>doctor Bartholomeus plebanus ad s. Annam legavit pro domo canonistarum anno 1508</i>
2415	K. Ir: [ręką Piotra ze Skawiny]: <i>Iste liber est domini Petri Skawynsky altariste ecclesie s. Marie emptus per eundem apud dominum Iacobum Grzemyelensky pro 2 florenis</i> [dopisek Jana ze Skawiny:] <i>et legatus magistro Iohanni de Skawina decretorum doctori</i>
2416	Na wyklejce górnej oprawy: <i>Sermones de tempore et de passionis Christi, doctoris Arnolphi pro libraria domus Canonistarum</i>
2508	K. 1r: <i>1515 doctoris Skawina Sermones legatis</i> [!] <i>Stanislao presbitero de Myslynycze</i>

2513	K. Ir: <i>pro Collegio Iuristarum magistri Johannis doctor Skawina 1515</i>
2515	K. Ir: <i>Summa confessorum fratris Iohannis predicatorum, pro Collegio Iuristarum</i>
2516	K. 1r: <i>Liber doctoris Skawina olim domini Petri legatus pro [skreślone: magistro Stanislao licenciato in theologia, preposito s. Hedvigis in Ponte Regali 1505]; pro Stanislao presbitero de Myslynicze detur 1515 III Iulii.</i>
2537	K. Iv: <i>pro Collegio domus canonistarum</i>

Źródło: badania własne.

Część z wymienionych kodeksów stanowiła pierwotnie własność uczonego (rkps 143, 367, 368, 404, 407, 1410, 2399, 2415, 2508, 2513, 2516, 3257), inne zostały przekazane do zasobów jako dary różnych profesorów. W kilku przypadkach sposób pozyskania ich przez bibliotekę nie jest jasny. Spośród pozostałych zachowanych rękopisów z księgozbioru Wydziału Prawa w okresie sprawowania funkcji bibliotekarza przez Jana ze Skawiny dwa posiadają średniowieczne wpisy dokonane przez innych kustoszy bibliotecznych (rkps 471, 1184), wpisy dwóch kolejnych zostały sporządzone w XVIII wieku (rkps 1609, 1624), dwa inne zaś wprawdzie obecnie nie posiadają not proveniencyjnych (rkps 1291, 1742), ale widniały one na oprawach, które nie przetrwały do naszych czasów⁴⁶. Tylko w jednym przypadku (rkps 3257) imię Jana ze Skawiny jako ofiarodawcy zostało wymienione w adnotacji sporządzonej inną ręką z XVI wieku na górnym obcięciu kart (zob. tab. 2)⁴⁷.

Tabela 2. Rękopisy biblioteki Wydziału Prawa z wpisami innych bibliotekarzy

Sygnatura	Nota proveniencyjna
471	K. Iir: <i>Pro libraria canonistarum legatus</i>
1184	Trudno czytelny palimpsest na k. 104v: <i>Pro Collegio Canonistarum</i> [?]
1291	Na niezachowanej oprawie: < <i>Domini Arnolphi Myrszyniec pro domo canonistarum</i> >
1609	K. 1r: <i>Bibliothecae Collegium Iuridicum</i>
1624	K. 1r: <i>Bibliothecae Collegium Iuridicum</i>
1742	Na niezachowanej oprawie: < <i>Liber Arnolphi doctoris, I liber Summe fratris Thome de Aquino, de ordine Predicatorum, pro domo Collegii canonistarum datus</i> >
3257	Na górnym obcięciu kart: <i>Scriptura Decretales ex donacione domini Ioannis de Skavina</i>

Źródło: Badania własne.

⁴⁶ Zapiski na oprawach były jeszcze znane Jerzemu Samuelowi Bandtkiemu na początku XIX wieku. Wisłocki, *Katalog rękopisów*, cz. 1, s. 325, 419.

⁴⁷ Zob. Świeboda, *Na tropie średniowiecznych rękopisów*, s. 302. W artykule błędnie zidentyfikowałem pismo jako autograf Jana ze Skawiny.

Zapiski własnościowe Jana ze Skawiny najczęściej były zamieszczane na przednich kartach ochronnych lub pierwszych kartach rękopisu, rzadziej na innych kartach czy wyklejkach, a tylko w pojedynczych przypadkach na oprawie. Nierzadko informacja proveniencyjna była dopisywana przez doktora prawa do już istniejących notatek własnościowych, tworząc niejako dalszy ich ciąg. W przypadku niektórych kodeksów noty przez niego zostawione są jedynymi wskazówkami pozwalającymi określić właścicieli lub ustalić jakiegokolwiek fakty związane z historią rękopisu. Wpisy dokonywane przez uczonego świadczą o jego rzetelności w rejestrowaniu obiektów rękopiśmiennych należących do księgozbioru biblioteki prawniczej. Podobnie czynili niektórzy bibliotekarze pozostałych bibliotek Uniwersytetu Krakowskiego, czego dowodzą zachowane noty proveniencyjne w rękopisach Biblioteki Jagiellońskiej.

W chwili objęcia funkcji kustosa przez Jana ze Skawiny w bibliotece prawniczej znajdowała się spuścizna rękopiśmienna Arnolfa z Mierzeńca († przed 4 stycznia 1491 roku), doktora prawa kanonicznego i teologii, wieloletniego profesora *Collegium Iuridicum*, rektora Uniwersytetu Krakowskiego, dziekana Wydziału Prawa jak i Teologicznego⁴⁸. Pokażny księgozbiór został podzielony przez samego uczonego na dwie części. Pierwsza z nich trafiła do bibliotek różnych wydziałów uniwersytetu, być może u schyłku życia profesora lub po jego śmierci, druga do kapituły katedralnej krakowskiej między 1480 a 1490 rokiem⁴⁹. Z biblioteki Kolegium Jurystów zachowało się aż 11 kodeksów pochodzących z jego donacji (rkps 345, 1214, 1229, prawdopodobnie 1242, 1246, 1291, 1742, 2392, 2401, 2416, 2537). Wśród dzieł typowo prawniczych, które się w nich znajdują, należy wymienić *Casus longi super quinque libris Decretalium* autorstwa Bernarda de Bottone (rkps 345), *Lectura super epistulas canonicas* Augustyna z Ankony (rkps 1229) oraz dekrety soboru bazylejskiego wraz z pomniejszonymi kwestiami różnych autorów (rkps 2392). Pozostałe zawierają teksty o charakterze typowo teologicznym lub kaznodziejskim, w tym dzieło *Liber conclusionum Evangelicae veritatis* Stanisława ze Skarbimierza (rkps 2416)⁵⁰ oraz traktaty innych uczonych krakowskich: Mateusza z Krakowa *Dialogus conscientiae et rationis* (rkps 1291), Benedykta Hesse z Krakowa o lichwie (rkps 2392) i Jakuba z Paradyża *De malis huius saeculis* (rkps 2401)⁵¹. Niektóre wpisy Jana ze Skawiny jednoznacznie wymieniają imię Arnolfa z Mierzeńca jako ostatniego właściciela i donatora obiektów, inne jedynie wskazują miejsce docelowe przekazu. Dwa kodeksy z jego biblioteki nie otrzymały oznaczeń, a jeśli takie były, to nie dotrwały do naszych czasów (por. tab. 1).

Formuły proveniencyjne zostały zamieszczone przez Jana ze Skawiny także w kodeksach bibliotecznych należących uprzednio do innych doktorów prawa. Być może były to dary pochodzące bezpośrednio od wymienionych osób bądź od kolejnych właścicieli lub spadkobierców, których imion nie znamy. Znajduje-

⁴⁸ M. Zdanek, *Arnolf z Mierzeńca*, w: *Profesorowie Wydziału Prawa*, t. 1, s. 18-19.

⁴⁹ Szelińska, *Biblioteki profesorów*, s. 114-122.

⁵⁰ R. Zawadzki, *Spuścizna pisarska Stanisława ze Skarbimierza. Studium źródłoznawcze*, Kraków 1979, s. 40-41, 65-69.

⁵¹ Świeboda, *Na tropie średniowiecznych rękopisów*, s. 310-316.

my zatem po jednym kodeksie: Piotra Wolframa (†1428) – przywieziony z Włoch z różnymi traktatami teologicznymi i prawniczymi (rkps 344)⁵², Piotra z Krosna († przed 1440) – z komentarzem Bogusława z Karniowa do czwartej księgi *Dekretalów* (rkps 378)⁵³, Marcina z Holeszowa (†1440) – z kolekcją kazań *de tempore et de sanctis* (rkps 1301)⁵⁴ Jakuba z Zaborowa (†1449) – zawierający XIV-wieczny egzemplarz *Księgi Szóstej* papieża Bonifacego VIII (rkps 342)⁵⁵ oraz dwa kodeksy Tomasza Strzypińskiego (†1460) – pierwszy składający się z dzieł prawniczych takich autorów jak m.in. Wilhelm Durand czy Jan z Lignano (rkps 1295)⁵⁶, drugi – z decyzjami Roty Rzymskiej (rkps 407)⁵⁷. Jeżeli darczyńcami faktycznie byli wymienieni uczeni, co w przypadku niektórych osób jest mocno wątpliwe, oznaczałoby to wówczas, że obiekty te szczęśliwie przetrwały pożar biblioteki z 1455 roku. Taką pewnością możemy mieć jedynie w przypadku ostatniego z wymienionych rękopisów, o ile prawdziwa jest informacja zamieszczona przez Jerzego Samuela Bandtkiego z początku XIX wieku o nocie na kartce przyklepionej do oprawy: „Liber Thome Strzempinsky 1446 pro Libraria Collegii Iuristarum in Cracovia”⁵⁸. Niewykluczone, że z tego samego roku był także legat pierwszego z wymienionych kodeksów należących do uczonego, a zarazem przyszłego biskupa krakowskiego.

Nie wcześniej niż w drugiej połowie XV wieku, a na pewno już po pożarze, w bibliotece znalazł się rękopis będący własnością Macieja z Saspowa (†1472) zawierający jego komentarz do *Sentencji* Piotra Lombarda (rkps 1442)⁵⁹. Podobnie mogło być ze zbiorem mów rekomendacyjnych i okolicznościowych wygłoszonych na Uniwersytecie Krakowskim przez Stanisława ze Skarbimierza i Jana Elgota (rkps 2400), będącym w posiadaniu Jana z Pyzdr zw. Koczvara, doktora dekretów⁶⁰. Najwcześniej w 1477 roku został przekazany inny obiekt rękopiśmienny należący do bakałarza dekretów Macieja z Obiecanowa z licznymi dziełami różnorodnej treści, w tym św. Augustyna i statutami prowincjonalnymi gnieźnieńskimi z 1420 roku (rkps 2398)⁶¹. Możliwe, że kodeks ten znalazł się w spuściźnie Arnolfa z Mierzeńca podobnie jak inny rękopis (syg. 2392) należący uprzednio do Macieja z Obiecanowa. Na kartach wymienionych tu rękopisów Jan ze Skawiny osobiście zanotował jedynie imiona Jana z Pyzdr i Macieja z Saspowa

⁵² *Catalogus*, t. 2, s. 28-34 (Zwiercan, *Opis cod. 344*); I. Malinowska-Kwiatkowska, *I manoscritti giuridici Bolognesi al Collegium Iuridicum dell' Università Jagellonica (il lascito di Piotr Wolfram)*, w: *Laudatio Bononiae. Atti del Convegno storico italo-polacco svolto a Bologna dal 26 al 31 maggio 1988 in occasione del Nono Centenario dell' 'Alma Mater Studiorum'*, red. R.C. Lewanski, Varsavia 1990, s. 162; Świeboda, *Na tropie średniowiecznych rękopisów*, s. 299.

⁵³ *Catalogus*, t. 2, s. 136-138 (Zwiercan, *Opis cod. 378*).

⁵⁴ Tamże, t. 8, oprac. M. Kowalczyk i in., Cracoviae 2004, s. 184-195 (L. Nowak, Z. Włodek, *Opis cod. 1301*).

⁵⁵ Tamże, t. 2, s. 25-27 (Zwiercan, *Opis cod. 342*).

⁵⁶ Tamże, t. 8, s. 133-137 (K. Bielawska, M. Kowalczyk, *Opis cod. 1295*).

⁵⁷ Tamże, t. 2, s. 205-208 (M. Kowalczyk, J. Zathey, *Opis cod. 407*).

⁵⁸ Wisłocki, *Katalog rękopisów*, cz. 1, s. 133.

⁵⁹ *Catalogus*, t. 10, oprac. A. Kozłowski i in., Cracoviae 2012, s. 49-51 (Z. Włodek, K. Wójcik, L. Nowak, *Opis cod. 1442*).

⁶⁰ BJ, rkps 2400, k. 2v-3r. Zob. Wisłocki, *Katalog rękopisów*, cz. 2, s. 575.

⁶¹ *Metryka*, t. 1, s. 340 [70e/107]; Wisłocki, *Katalog rękopisów*, cz. 2, s. 574-575.

jako darczyńców, z kolei do własnoręcznej zapiski własnościowej Jakuba z Zaborowa dopisał pełnione przez niego funkcje, natomiast przy informacji o darze Piotra z Krosna dodał: „pro domo dominorum Canonistarum” (zob. tab. 1).

Warto też wspomnieć o dwóch księgach rękopiśmiennych, które zostały opatrzone stosownym wpisem o przynależności bibliotecznej przez bibliotekarzy pełniących tę funkcję przed Janem ze Skawiny. Pierwszy z nich (rkps 1184) został zakupiony przez doktora teologii Mikołaja Kozłowskiego (†1443)⁶², drugi (rkps 471) należał do doktora prawa Mikołaja Spicymira z Krakowa (†1468)⁶³.

W bibliotece Wydziału Prawa na początku XVI wieku znajdowały się także rękopisy o nierozpoznanej proveniencji lub pochodzące od bliżej nieznanymi osób. Tak jest np. z kolekcją różnych kazań przeplecionych fragmentami biblijnymi należąca do niejakiego Zelico z Pragi, a potem pewnego Jakuba, prezbitera w kościele Wszystkich Świętych w Krakowie (rkps 1344)⁶⁴. Inny manuskrypt został przepisany przez Mikołaja ze Świdnicy (nie wiadomo, o którego dokładnie chodzi), a zawiera konkordancje biblijne oraz traktat Jana z Nivelles *Allegationes Veteris et Novi Testamenti* (rkps 1595)⁶⁵. Zupełnie nic nie da się natomiast powiedzieć o właścicielach kodeksów: 293, 327, 333, 403, 1603, 1609, 1624, 1629 i 2515. Dwa przedostatnie (rkps 1609 i 1624) mogły zostać włączone do biblioteki Wydziału Prawa nawet po okresie działalności bibliotekarskiej Jana ze Skawiny, ponieważ noty o przynależności do *Collegium Iuridicum* zostały naniesione dopiero w XVIII wieku (zob. tab. 2).

Jan Skawiński w 1508 roku osobiście przyjął dar książkowy od doktora prawa Bartłomieja ze Żnina. Profesor ten już wcześniej zapisał się w pamięci kolegów jako fundator uposażenia dla wykładowców na Wydziale Prawa w 1505 roku w wysokości 12 grzywien rocznie dla altarysty ołtarza św. Anny w kościele pod wezwaniem tej świętej. Jako ustępujący dziekan Wydziału Prawa na krótko przed swoją śmiercią ofiarował na rzecz biblioteki *Collegium Iuridicum* dwa rękopisy o tematyce prawniczej (rkps 2389 i 2402). Drugi z podarowanych kodeksów (rkps 2402) należał wcześniej do doktora teologii Mikołaja ze Stawu (†1490), który postanowił zapisać go bibliotece Wydziału Prawa⁶⁶. Bartłomiej ze Żnina został wyznaczony na egzekutora testamentu, przy czym, jak widać po datach, ostatnią wolę swojego przyjaciela wypełnił dopiero 18 lat po jego śmierci. Niewykluczone, że uzyskał on zgodę swojego mocodawcy na dożywotnie korzystanie z dzieł znajdujących się w rękopisie na takiej samej zasadzie, jak miało to miejsce w przypadku kodeksu o sygnaturze 3248, który profesor Maciej z Kobyłina zapisał w testamencie bibliotece Wydziału Teologicznego, ale z klauzulą, że przekazanie

⁶² *Catalogus*, t. 6, s. 425-427 (M. Markowski, Z. Włodek, *Opis cod. 1184*).

⁶³ Tamże, t. 2, s. 61-64 (Kowalczyk, *Opis cod. 471*).

⁶⁴ Tamże, t. 8, s. 325-345 (G. Wodzinowska-Taklińska, R. Tatarzyński, *Opis cod. 1344*).

⁶⁵ Wisłocki, *Katalog rękopisów*, cz. 1, s. 386.

⁶⁶ Nota na wyklejce górnej rękopisu BJ 2402: „Iste liber est datus pro domo dominorum canonistarum per venerabilem ac egregium virum magistrum Nicolaum de Staw, professorem sacre theologie, canonicum sancti Floriani, qui finem vite sue clausit feria secunda in festo Felicis et Aucti anno Domini M CCCC 90. Oretur pro eo”. Zob. Wisłocki, *Katalog rękopisów*, cz. 2, s. 577.

ma mieć miejsce dopiero po śmierci Bartłomieja ze Żnina⁶⁷. Wypada nadmienić, że kilka innych ksiąg zawierających teksty o tematyce teologicznej, filozoficznej i medycznej Bartłomiej ze Żnina przekazał na rzecz pozostałych dwóch bibliotek uniwersyteckich⁶⁸.

Jan ze Skawiny zadbał również o powiększenie zbioru bibliotecznego, przekazując osobiście do biblioteki swój księgozbiór. Darowizny czynił w różnych latach między 1501-1515 rokiem, przy czym nie wszystkie rękopisy trafiły od razu bezpośrednio na półki w *Collegium Iuridicum*. Część z nich Jan ofiarował swoim krewnym i nie do końca wiadomo, w jaki sposób finalnie znalazły się one w zasobie uniwersyteckim. Warto przyjrzeć się bliżej zawartości poszczególnych kodeksów, gdyż pozwala to na poznanie, przynajmniej częściowe, horyzontów badawczych uczonego, jak również jego zainteresowań naukowych. Na potrzeby zajęć dydaktycznych używał XIV-wiecznego anonimowego komentarza do trzeciej księgi *Dekretalów* przywiezionego z Pragi przez nieznanego polskiego uczonego (rkps 367). W kodeksie na marginesach znajdują się różne noty i uzupełnienia autorstwa Skawińskiego, co świadczy o tym, iż dzieło to było przez niego komentowane w ramach działalności naukowej. W rękopisie znajdują się ponadto dwa niewielkie traktaty prawnicze – pierwszy Jana de Deo *Breviarium Decretorum*, drugi – Jana Andrzejowego *Summa de sponsalibus et matrimonio*, służące jako komentarz do rozdziału poświęconego małżeństwu z czwartej księgi *Dekretalów*. Ostatnią część zajmują cztery rekomendacje wygłoszone na Wydziale Prawa Uniwersytetu Praskiego⁶⁹. Do objaśniania z kolei drugiej księgi *Dekretalów* posługiwał się dwoma komentarzami: pierwszym – anonimowym – pochodzącym z początku XV wieku (rkps 368)⁷⁰, drugim – autorstwa prawdopodobnie Bernarda z Botone – z XIV stulecia (rkps 3257)⁷¹. Ostatni z wymienionych kodeksów należał niegdyś do Pawła ze Służewa, studenta Uniwersytetu Krakowskiego od 1502 roku⁷², natomiast sposób pozyskania go przez bibliotekę wydziałową pozostaje niejasny. Brakuje w nim bowiem jakichkolwiek wpisów uczonego, co jest sytuacją wyjątkową w kontekście całej jego spuścizny.

Do pomocy przy czynnościach prawnych Jan ze Skawiny posługiwał się zbiorem różnych dzieł prawniczych (rkps 404), spośród których można wymienić: *Flores legum* autorstwa Juliana z Sesso, *De portione canonica* Piotra de Ubaldis i *Elogium* Wilhelma Marcelletiego. Na kartach rękopisu znalazły się także opinia Mikołaja z Wiślicy († 1415/1416), ławnika Sądu Wyższego Prawa Niemieckiego na zamku krakowskim, na temat legalności władzy inkwizytora, opinia Stanisława ze Skarbmierza dotycząca ekskomuniki oraz dwie bulle papieża Bonifacego IX do biskupa Piotra Wysza z 1399 roku. Rękopis należał uprzednio do wspomnianego Mikołaja z Wiślicy, a później innego notariusza Jana Stolle z Głogowa (†1450), doktora prawa kanonicznego. Na podstawie pozostawionych not wiado-

⁶⁷ Szelińska, *Biblioteki profesorów*, s. 98.

⁶⁸ M. Zdanek, *Bartłomiej ze Żnina*, w: *Profesorowie Wydziału Prawa*, t. 1, s. 23.

⁶⁹ *Catalogus*, t. 2, s. 114-117 (Zwiercan, *Opis cod.* 367).

⁷⁰ Tamże, t. 2, s. 117-118 (Zwiercan, *Opis cod.* 368).

⁷¹ Wistocki, *Katalog rękopisów*, cz. 2, s. 715-716.

⁷² *Metryka*, t. 1, s. 589 [1502e/143].

mo również, że jego użytkownikiem był doktor dekretów i teologii Maciej z Koła (†1441). Rękopis o sygnaturze 404 był pierwszym poświadczonym legatem Jana Skawiny na rzecz biblioteki prawników, który miał miejsce w 1501 roku⁷³.

Nie posiadamy informacji o tym, w jaki sposób krakowski doktor prawa wszedł w posiadanie rękopisu będącego niegdyś własnością Tomasza Strzępińskiego, a od 1446 roku Wydziału Prawa (rkps 407). Być może po zawirowaniach związanych z pożarem i koniecznością odbudowy gmachu *Collegium Iuridicum* kodeks znajdował się w rękach prywatnych. Ostatecznie w 1509 roku Jan ze Skawiny ponownie przekazał go do biblioteki⁷⁴. W 1515 roku z kolei ofiarował swój inny rękopis zawierający różne kwestie prawnicze być może autorstwa Marcina z Holeszowa (rkps 2513), który był skrybą, a zarazem pierwszym właścicielem książki. Jedna z przekreślonych not wskazuje na czasową przynależność obiektu do Bursy Ubogich⁷⁵.

W powyższym zestawieniu uwagę zwraca jednorodna tematyka o charakterze ściśle prawniczym. Wśród przekazanych do biblioteki przez Jana ze Skawiny książek znalazły się komentarze do *Dekretów* oraz dzieła znanych i cenionych prawników, które z pewnością były używane przez niego w pracy dydaktyczno-naukowej. Z kolei zbiory opinii prawnych (*consilia*) oraz postanowień sądowych prawdopodobnie służyły mu na co dzień w jego pracy jako prawnika na Uniwersytecie Krakowskim i wicekomesa do mianowania notariuszy. Ponadto każdy sumienny profesor prawa kanonicznego powinien być zaznajomiony z ustawodawstwem kościelnym oraz znać różne kazusy prawne, stąd obecność tego typu pozycji w księgozbiornie uczonego nie jest zaskoczeniem. Jak zatem widać, dzieła, które Jan Skawiński przekazał na rzecz społeczności *Collegium Iuridicum*, nie były przypadkowe, a wręcz można powiedzieć, że szczególnie dobrane tematycznie do potrzeb wykładowców i studentów prawa.

Kolejną grupę rękopisów z księgozbiornie Wydziału Prawa stanowią obiekty, które w różnym czasie były własnością członków rodziny bibliotekarza. W 1488 roku Jan ze Skawiny otrzymał kilka rękopisów od swojego brata stryjecznego Piotra, altarysty w kościele NMP w Krakowie i kanonika kolegiaty pw. św. Małgorzaty w Nowym Sączu⁷⁶. Pierwszy zawiera dzieło Hugona Ripelina ze Strassburga *Compendium theologiae veritatis*, przepisane przez Mikołaja z Wieliczki (rkps 2399)⁷⁷. Drugi to zbiór formularzy akt z konsystorza gnieźnieńskiego z lat 1357-1427 (rkps 143), który Piotr otrzymał bezpośrednio od pewnego wikariusza Macieja ze Skawiny. Ze skreślonej zapiski wynika, że początkowo Jan przekazał kodeks lub miał taki zamiar na użytek notariuszy konsystorza krakowskiego, ale w 1505 roku podarował go swojemu siostrzeńcowi Stanisławowi

⁷³ *Catalogus*, t. 2, s. 196-200 (M. Zwiercan, *Opis cod. 404*).

⁷⁴ Tamże, t. 2, s. 203-208 (M. Kowalczyk, J. Zathej, *Opis cod. 407*); Świeboda, *Na tropie średniowiecznych rękopisów*, s. 285.

⁷⁵ Wisłocki, *Katalog rękopisów*, cz. 2, s. 599.

⁷⁶ Wójcik-Zega, *Jan ze Skawiny*, s. 146 (tutaj określony jako brat).

⁷⁷ Wisłocki, *Katalog rękopisów*, cz. 2, s. 575. Tutaj błędnie ustalony autor dzieła jako św. Tomasz z Akwinu.

z Myślenic, proboszczowi w rodzinnej miejscowości⁷⁸. Także po bracie, choć nie wiadomo dokładnie kiedy, odziedziczył zbiór zawierający pisma teologiczne, w tym Mikołaja z Błonia *Tractatus sacerdotalis de sacramentis* oraz instrukcję wizytacji parafialnej i kwestie polskich uczonych poświęcone różnym zagadnieniom prawnym i teologicznym (rkps 2415)⁷⁹. Na zawartość czwartego rękopisu (rkps 1410) składają się dzieła o różnej treści: Jana Gobi młodszego *Scala caeli*, Henryka z Friemar, *Super decem praecepta*, Jana z Nivelles *Allegationes Veteris et Novi Testamenti*, Rajmunda z Peñafort, *Summa de poenitentia*, fragment *Gesta Romanorum*, fragment komentarza do trzeciej księgi *Dekretalów* Grzegorza IX i inne. Piotr ze Skawiny otrzymał go na mocy testamentu Jana z Pilzna (dokładnie nie wiadomo którego), po czym przekazał go Janowi ze Skawiny. Ten z kolei w 1505 roku zapisał go początkowo na rzecz domu kanoników w Krakowie, a później Stanisława z Myślenic⁸⁰. Nieco dłuższą drogę przebył inny rękopis o sygnaturze 2516, zawierający traktat Tomasza z Chobham *Summa de poenitentia et officialis ecclesiasticis* oraz omówienie zawartości drugiej księgi *Sentencji* Piotra Lombarda⁸¹. Piotr ze Skawiny przekazał go Janowi, ten zaś w 1505 roku podarował go Stanisławowi Skawince, wówczas licencjatowi teologii i prepozytowi klasztoru bożogrobców św. Jadwigi na Stradomiu⁸². Trudno dociec, czy obaj uczeni byli ze sobą spokrewnieni, czy jedynie zaprzyjaźnieni, niemniej jednak w 1515 roku Jan ze Skawiny nadal był w posiadaniu rękopisu, jako że w dniu 3 lipca ofiarował go Stanisławowi z Myślenic. W tym samym też roku krakowski doktor prawa sprezentował swojemu siostrzeńcowi jeszcze jeden rękopis o sygnaturze 2508 zawierający różne kolekcje kazań z XV wieku⁸³.

W jaki sposób księgi podarowane Stanisławowi z Myślenic trafiły do biblioteki Wydziału Prawa, pozostaje nierozstrzygnięte. Możliwości jest wiele, z czego dość prawdopodobne wydają się trzy. Po pierwsze Jan ze Skawiny mógł powtórnie odzyskać wszystkie ofiarowane siostrzeńcowi kodeksy i umieścić je w księgozbiornicy prawniczej. Rodzi się wówczas wątpliwość, dlaczego zatem nie zamieścił stosownych wpisów w rękopisach tak, jak czynił to w każdym innym przypadku. Druga możliwość – siostrzeniec Jana ze Skawiny z inspiracji swojego wuja mógł przekazać swoje książki na rzecz uniwersytetu w momencie, gdy nie były one mu już potrzebne lub zapisać je w testamencie. Mogło to się dokonać już po śmierci skawińskiego doktora prawa, co tłumaczyłoby brak precyzyjnej informacji o sposobie pozyskania egzemplarzy przez bibliotekę, o której zamieszczenie szczególnie dbał Jan ze Skawiny. Trzecia możliwość zakłada, że Stani-

⁷⁸ *Catalogus*, t. 1, s. 150-151 (M. Kowalczyk, *Opis cod. 143*); Wójcik-Zega, *Jan ze Skawiny*, s. 146.

⁷⁹ Wisłocki, *Katalog rękopisów*, cz. 2, s. 580.

⁸⁰ *Catalogus*, t. 9, oprac. M. Kowalczyk i in., Cracoviae 2008, s. 420-425 (M. Kowalczyk, L. Nowak, *Opis cod. 1410*).

⁸¹ Wisłocki, *Katalog rękopisów*, cz. 2, s. 600.

⁸² Zob. M. Zwiercan, *Skawinka Stanisław*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 38, red. H. Markiewicz, Kraków 1997-1998, s. 111.

⁸³ Wisłocki, *Katalog rękopisów*, cz. 2, s. 598.

sław nigdy nie odebrał książek od swojego wuja i pozostawały one w budynku *Collegium Iuridicum*, aż w końcu w sposób naturalny weszły w skład tamtejszej biblioteki.

Można się też zastanawiać, co skłoniło Jana ze Skawiny do ofiarowania części swoich rękopisów krewnemu, a nie bibliotece, o której powiększenie troszczył się w czasie pełnienia przez siebie funkcji bibliotekarza. Kiedy przypatrzemy się zawartości poszczególnych kodeksów, dostrzeżemy, że zawierają one dzieła o treści bardziej teologicznej niż prawniczej. Wyjątkiem może być zbiór akt z konsystorza gnieźnieńskiego z rękopisu 143 oraz kilka dzieł prawniczych z rękopisu 1410, ale nawet i one były bardziej użyteczne dla prawnika aktywnego na polu zawodowym niż profesora czy studenta prawa. Nie wiemy, czy Stanisław z Myślenic pełnił jakąkolwiek funkcję wymagającą od niego znajomości prawa kanonicznego, natomiast raczej na pewno nie był wykształcony w tym kierunku⁸⁴. Pozostałe dzieła (z rękopisów BJ 1410, 2508, 2516) były przydatne szczególnie w pracy kaznodziejskiej i mogły faktycznie być przedmiotem zainteresowania plebana z Myślenic.

W sumie można doliczyć się dwanaście kodeksów, które stanowiły prywatną własność Jana ze Skawiny (zob. tab. 3), z których bezpośrednio do biblioteki Wydziału Prawa zostało przez niego przekazanych siedem, cztery otrzymał siostrzeniec uczonego Stanisław z Myślenic, jeden zaś pozbawiony jest jakichkolwiek wpisów sporządzonych ręką bibliotekarza. Spośród różnych funkcji, które pełnił

Tabela 3. Właściciele rękopisów będących własnością Jana ze Skawiny

Sygnatura	Właściciele	Data przekazania do biblioteki Collegium Iuridicum
143	1. Konsystorz gnieźnieński do ok. 1427 r. 2. Konsystorz krakowski 3. Maciej ze Skawiny 4. Piotr ze Skawiny do 1488 r. 5. Jan ze Skawiny 1488-1505 6. Konsystorz krakowski [?] 7. Stanisław z Myślenic	po 1505
367	1. Uniwersytet Praski od 1399 r. 2. Jan ze Skawiny po 1475 r.	1505
368	Jan ze Skawiny od 1476 r.	1505
404	1. Mikołaj z Wiślicy przed 1415 r. 2. Maciej z Koła przed 1441 r. 3. Jan Stolle z Głogowa przed 1450 r. 4. Jan ze Skawiny po 1475 r.	1501

⁸⁴ Zob. *Metryka*, t. 1, s. 375 [74h/313], gdzie informacja jedynie o immatrykulacji na Uniwersytecie Krakowskim, natomiast brak wiadomości o uzyskaniu jakichkolwiek stopni naukowych w Księdze Promocji.

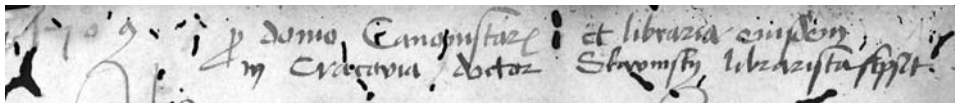
407	1. Tomasz Strzępiński 2. Jan ze Skawiny	1. 1446 2. 1509
1410	1. Jan Koczwara z Pyzdr 2. Jan z Pilzna 3. Piotr ze Skawiny 4. Jan ze Skawiny przed 1505 r. 5. Stanisław z Myślenic	po 1505
2399	1. Maciej z Ruśca (Ruszczy) 2. Piotr ze Skawiny do 1488 r. 3. Jan ze Skawiny od 1488 r.	–
2415	1. Jakub Grzymała 2. Piotr ze Skawiny 3. Jan ze Skawiny	–
2508	1. Maciej z Opola 2. Jan ze Skawiny do 1515 r. 3. Stanisław z Myślenic od 1515 r.	po 1515
2513	1. Marcin z Holeszowa przed 1440 r. 2. Bursa Ubogich [?] 3. Jan ze Skawiny	1515
2516	1. Piotr ze Skawiny 2. Jan ze Skawiny 3. Stanisław Skawinka od 1505 r. 4. ponownie Jan ze Skawiny do 1515 r. 5. Stanisław z Myślenic od 1515 r.	po 1515
3257	1. Paweł ze Służewa 2. Jan ze Skawiny	–

Źródło: Badania własne.

Podsumowanie

Zdecydowana większość bibliotekarzy na Wydziale Prawa pozostaje anonimowa. Ich nazwiska nigdzie nie zostały zapisane, rzadko też wymieniani byli w źródłach z funkcją opiekuna książek (*custos, pater librorum*). Większość profesorów będących bibliotekarzami nie zabiegała zbytnio o zapisanie się w dziejach uniwersytetu w roli kustoszy księgozbiorów, a ich obowiązki biblioteczne traktowane były jako służba honorowa⁸⁵, choć zapewne nieraz i też jako dodatkowe obciążenie. Na tym tle aktywność Jana ze Skawiny stanowi wyjątek. Nie tylko pozostawił on ślad po swojej wieloletniej działalności bibliotecznej w postaci wpisów proweniencyjnych, ale też z dumą pisał o sobie „librarista” (zob. il. 1).

⁸⁵ Zathey, *Biblioteka Jagiellońska*, s. 24-25.

Il. 1. Nota Jana ze Skawiny, w której pisze o sobie jako bibliotekarzu
(Źródło: Biblioteka Jagiellońska, rkps 407, k. IIr.).

w tamtym czasie, właśnie ta wydała mu się najistotniejsza w kontekście ofiarowania rękopisu do biblioteki. Możliwe też, że Jan ze Skawiny w sposób świadomy „przemycił” swój życiorys poprzez zamieszczanie w różnych rękopisach informacji, które wzajemnie się dopełniają, o uzyskanych stopniach naukowych oraz pełnionych urzędach, niekiedy też z datami⁸⁶. Niezależnie jednak od intencji autora faktem pozostaje, że w pamięci uniwersyteckiej najbardziej został zapamiętany jako bibliotekarz księgozbioru Wydziału Prawa, który nie uchylał się od przyjmowania na siebie obowiązku dbania o zbiory, a wręcz przeciwnie – chętnie podejmował się powierzonej mu funkcji. Niestety fragmentaryczność zachowanych źródeł nie pozwala na dokładne prześledzenie codziennych jego czynności bibliotecznych, a więc, czy prowadził rejestry wypożyczeń i zwrotów, czy obiekty utrzymywał w należyтым porządku i jak często był przystępny dla osób chcących skorzystać z czytelni. Najważniejszymi jego dokonaniem na tym polu było natomiast rzetelne oznaczenie rękopisów, które wchodziły w skład biblioteki, w niektórych z nich zamieszczenie informacji o donatorach lub właścicielach kodeksów, a niekiedy także o roku przekazania obiektu na rzecz społeczności *Collegium Iuridicum*. Będąc kustoszem księgozbioru, zabiegał o powiększenie jego zasobu poprzez pozyskiwanie darów książkowych od profesorów, a przede wszystkim ofiarowanie swoich egzemplarzy dzieł, które jego zdaniem mogły szczególnie być przydatne wykładowcom i studentom prawa. Obok Arnolfa z Mierzeńca stał się jednym z najhojniejszych darczyńców biblioteki Wydziału Prawa. Jan ze Skawiny jako bibliotekarz niewątpliwie był kimś więcej aniżeli tylko opiekunem książek. Jego działalność ukazuje go jako intelektualistę świadomego wartości dzieła pisanego w procesie nauczania oraz odpowiednio doceniającego znaczenie książki jako nośnika wiedzy dla kolejnych pokoleń czytelników.

⁸⁶ Zob. noty w rękopisach: 143, 367, 368, 404, 407, 1410, 2399, 2415.

BIBLIOGRAFIA**Źródła**

Biblioteka Jagiellońska (BJ)

sygn. 143, 248, 293, 327, 333, 342, 344, 345, 367, 368, 378, 403, 404, 407, 471, 1184, 1214, 1229, 1242, 1246, 1291, 1295, 1301, 1344, 1410, 1442, 1595, 1603, 1609, 1624, 1629, 1742, 2371, 2389, 2392, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2415, 2416, 2508, 2513, 2515, 2516, 2537, 3257

Acta rectoralia Almae Universitatis studii Cracoviensis inde ab anno MCCCCLXIX, ed. W. Wisłocki, Cracoviae 1894.

Codex diplomaticus Universitatis Studii Generalis Cracoviensis, t. 1, Cracoviae 1870.

Metryka Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1400-1508, wyd. A. Gąsiorowski, T. Jurek, I. Skierska, przy współpr. R. Grzesika, Kraków 2004.

Najstarsza księga promocji Wydziału Sztuk Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1402-1541, wyd. A. Gąsiorowski, T. Jurek, I. Skierska, Warszawa 2011.

Statuta antiqua Collegii Majoris, wyd. J. Szujski, w: *Archiwum do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce*, Seria I, t. 1, Kraków 1878, s. 1-20.

Wypisy źródłowe do dziejów Wawelu 1440-1500, opr. B. Przybyszewski, Kraków 1960.

Opracowania

Bandtke Jerzy S., *Historia Biblioteki Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie*, Kraków 1821.

Bartel Wojciech M., *Dzieje Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego przed reformą Kollatajowską (Próba zarysu)*, „Krakowskie Studia Prawnicze”, 3 (1970) s. 159-213.

Barycz Henryk, *Historia Uniwersytetu Jagiellońskiego w epoce Humanizmu*, Kraków 1935.

Barycz Henryk, *Polacy na studiach w Rzymie w epoce Odrodzenia (1440-1600)*, Kraków 1938.

Catalogus codicum manuscriptorum medii aevi Latinorum qui in Bibliotheca Jagellonica Cracoviae asservantur, t. 1-10, Wratislaviae-Varsaviae-Cracoviae-Gedani 1980-2012.

Ehrlich Ludwik, *Z dziejów Wydziału Prawa UJ w wieku XV*, w: *Studia z dziejów Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego*, red. M. Patkaniowski, Kraków 1964 („Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Prawnicze”, z. 18), s. 35-48.

Galos Małgorzata, Kubic Żaneta, *Biblioteka Jagiellońska w latach 1775-1835*, w: *Historia Biblioteki Jagiellońskiej*, t. 2: 1775-1918, red. P. Lechowski, Kraków 2017, s. 27-158.

Hajdukiewicz Leszek, *Księgozbiór i zainteresowania bibliofilskie Piotra Tomickiego na tle jego działalności kulturalnej*, Wrocław 1961 („Monografie z Dziejów Nauki i Techniki”, t. 18).

Inkunabuly Biblioteki Jagiellońskiej, oprac. A. Lewicka-Kamińska, Kraków 1962.

Katalog poloników XVI wieku Biblioteki Jagiellońskiej, t. 3: *Indeksy*, red. M. Malicki, E. Zwinogrodzka, oprac. M. Gołuszka i in., Kraków 1995.

Knoll Paul W., *“A Pearl of Powerful Learning”. The University of Cracow in the Fifteenth Century*, Leiden-Boston 2016.

Kowska-Urbankowa Zofia, Zbudniewek Janusz ZP, *Katalog rękopisów biblioteki paulinów w Krakowie na Skalce*, „Studia Claromontana”, 8 (1987) s. 269-500.

Kozłowska-Budkowa Zofia, *Odnowienie jagiellońskie Uniwersytetu Krakowskiego (1390-1414)*, w: *Dzieje Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1364-1764*, t. 1, red. K. Lepszy, Kraków 1964, s. 37-87.

- Kurtyka Janusz, *Leńcze*, w: *Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu*, cz. 3, red. F. Sikora, Kraków 2000, s. 528-547.
- Lewicka-Kamińska Anna, *Biblioteka Jagiellońska w latach 1492-1655*, w: *Historia Biblioteki Jagiellońskiej*, t. 1: 1364-1775, red. I. Zarębski, Kraków 1966, s. 131-271.
- Malinowska-Kwiatkowska Irena, *I manoscritti giuridici Bolognesi al Collegium Iuridicum dell'Università Jagellonica (il lascito di Piotr Wolfram)*, w: *Laudatio Bononiae. Atti del Convegno storico italo-polacco svoltosi a Bologna dal 26 al 31 maggio 1988 in occasione del Nono Centenario dell' 'Alma Mater Studiosorum'*, red. R.C. Lewanowski, Varsavia 1990, s. 161-166.
- Sobańska Anna, *List o pożarze Krakowa w roku 1455 z rękopisu Mikołaja Byliny*, „*Studia Mediewistyczne*”, 31 (1994), s. 127-131.
- Szelińska Waclawa, *Biblioteki profesorów Uniwersytetu Krakowskiego w XV i początkach XVI wieku*, Wrocław-Warszawa-Kraków 1966.
- Szyma Marcin, *Gmach kolegium prawniczego i Dom Kanoniczny do końca epoki nowożytnej*, w: S.A. Sroka i in., *Collegium Iuridicum*, Kraków 2015, s. 35-51.
- Świeboda Wojciech, *Na tropie średniowiecznych rękopisów Wydziału Prawa Uniwersytetu Krakowskiego*, w: *Felix indiget amicis. Studia z dziejów kultury duchowej i intelektualnej średniowiecza ofiarowane Profesorowi Krzysztofowi Ożogowi*, red. W. Świeboda, M. Zdanek, Kraków 2016, s. 277-317.
- Wisłocki Władysław, *Katalog rękopisów Biblioteki Uniwersytetu Jagiellońskiego*, Kraków 1877-1881.
- Włodarek Andrzej, *Architektura średniowiecznych kolegiów i burs Uniwersytetu Krakowskiego*, Kraków 2000.
- Wójcik-Zega Dagmara, *Jan ze Skawiny*, w: *Profesorowie Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego*, t. 1: 1364-1780, red. W. Uruszczak, Kraków 2015, s. 146-148.
- Zathey Jerzy, *Biblioteka Jagiellońska w latach 1364-1492*, w: *Historia Biblioteki Jagiellońskiej*, t. 1: 1364-1775, red. I. Zarębski, Kraków 1966, s. 1-130.
- Zawadzki Roman, *Spuścizna pisarska Stanisława ze Skarbimierza. Studium źródłoznawcze*, Kraków 1979.
- Zdanek Maciej, *Arnolf z Mierzeńca*, w: *Profesorowie Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego*, t. 1: 1364-1780, red. W. Uruszczak, Kraków 2015, s. 18-19.
- Zdanek Maciej, *Bartłomiej ze Żnina*, w: *Profesorowie Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego*, t. 1: 1364-1780, red. W. Uruszczak, Kraków 2015, s. 22-23.
- Zwiercan Marian, *Skawinka Stanisław*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 38, red. H. Markiewicz Kraków 1997-1998, s. 111.

**‘EGO LIBRARISTA’. THE ACTIVITY OF JAN OF SKAWINA AS
A LIBRARIAN AT THE FACULTY OF LAW
OF THE UNIVERSITY OF KRAKÓW**

Summary

The article is devoted to the figure of Jan of Skawina (†1520), a doctor and professor of canon law, librarian of the Faculty of Law of the University of Krakow. Although he was not one of the leading or distinguished figures from among the group of Polish scholars at the turn of the 15th and 16th centuries and his scientific legacy has not been preserved, he nevertheless showed particular zeal, as the guardian of the library book collection, for the other professors who held the position of librarian. Between 1501 and 1515 he obtained and systematized many works on the subject of law or preaching for the benefit of the faculty library, which were intended as aids to professors and law students. In retrospect, an invaluable achievement of the scholar from Kraków was inserting notes indicating that the manuscripts belonged to the collection of the Law College. These notes not only allow the codes to be assigned unambiguously to the Collegium Iuridicum library, but also inform about the previous owners and about the method and date of obtaining a given copy. Out of 46 preserved medieval books of the Faculty of Law, 39 have notes inscribed by his hand.

Jan of Skawina was not only a book keeper but also a donor of several manuscripts. Owing to his efforts, several professors of law and members of Jan’s family passed on their books in their will to the Faculty of Law. In the face of the tragic fire of the Collegium Iuridicum building in 1455, Jan of Skawina’s efforts to acquire new works facilitated a partial reconstruction of the jurist library. These were mainly legal and theological works, which could serve as an aid to the work of preaching. A casual review of the works in the book collection of the Faculty of Law allows us to conclude that the selection of the letters obtained or offered by Jan of Skawina was not accidental.

Seemingly modest testimonies of Jan of Skawina’s activity as a librarian turn out to be invaluable for learning about the resources and organization of the library of the Law College. The notes he has included in his manuscripts are a very important source of information about the medieval Faculty of Law of the University of Kraków. They also prove that the position of librarian did not have to be treated by university professors as a burden, but could be seen as a kind of distinction. Jan of Skawina held a number of important church and university posts, and yet he wrote about himself modestly, but with pride, using the term ‘librarista’.

Keywords: Jan of Skawina; the University of Kraków; Faculty of Law; library; medieval manuscripts

Translated by Marek Robak-Sobolewski